

Dette værk er downloadet fra Danskernes Historie Online

Danskernes Historie Online er Danmarks største digitaliseringsprojekt af litteratur inden for emner som personalhistorie, lokalhistorie og slægtsforskning. Biblioteket hører under den almennyttige forening Danske Slægtsforskere. Vi bevarer vores fælles kulturarv, digitaliserer den og stiller den til rådighed for alle interesserede.

Støt Danskernes Historie Online - Bliv sponsor

Som sponsor i biblioteket opnår du en række fordele. Læs mere om fordele og sponsorat her: <https://slaegtsbibliotek.dk/sponsorat>

Ophavsret

Biblioteket indeholder værker både med og uden ophavsret. For værker, som er omfattet af ophavsret, må PDF-filen kun benyttes til personligt brug.

Links

Slægtsforskernes Bibliotek: <https://slaegtsbibliotek.dk>

Danske Slægtsforskere: <https://slaegt.dk>

JONSTRUPBOGEN

52 DE BIND

1977

REDIGERET AF
ALLAN BÄCK

KØBENHAVN
JONSTRUPSAMFUNDETS FORLAG
1977

S a l e

ved

Seminariets Indvielse

paa

Soenstrup den 8de October 1809.

af

Biskop Dr. Nicolai Edinger Walle.

Rgt. Confeſſion. og Commandeur af Dannebrog.

R i ø b e n h a v n.

Trykt hos Andreas Seidelin.

Dyrebare, ædle og gode Medborgere!

At jeg i Dag, paa den festlige Glædsdagsdag, da vort ældste Skole-Seminarium, forstyrret ved Fiendtlige Overfald, paa nye skal helliges i sin tryggere Beliggenhed, til Plantested for almeennyttige Kundskabers Udbredelse hos Folket, ved duelliggjorte Ungdomslærere — saa lidet endogsaa mine overblevne Siæls og Legems Kræfter understøtte mig — alligevel træder frem, for at tolke vore fælleds Fornemmelser ved offentlig Tale; det er allene den høie Skole-Commissions Bevaagenhed at tilskrive, som fandt det passende og billigt, at den Mand, der fra først af havde medvirket til Stiftelsens Grundlegning, og havde nærmest foranlediget, at Sagen for Alvor kunde paatænkes, da han dog er i live, skiøndt afløst fra sine fleste Forretninger, med Alt dette skulde opnaae den Ære og Glæde paa sine gamle Dage, ved Tak og Bøn at overgive den os alle saa kiære Stiftelse paa nye til Herrens vor Guds Faderlige Varetægt og Beskyttelse. Man haver tilsagt mig blid Overbærelse i Taalmodighed med mine Skrøbeligheder. Hvor højlig den maatte behøves, føler inderligst min vemodsfulde Aand. Gid kun ikke, at Tid og Taalmod skal være spildt for mine velvillige Tilhørere!

Jeg indskrænker mig i mine Betragtninger til kort Udsigt over Seminariets Indflydelse paa Landets Skolevæsen i Hensyn til Religion. Saare meget var ellers nu at vedrøre, som hører til Stiftelsens Historie. Men af Frygt for at misledes ved min vankende Hukommelse, vover jeg ikke, at befatte mig med nogen saadanne fortælling, som i det mindste blev ufuldstændig, om ikke upaalidelig. Guds Fader Omhue for Stiftelsen under mangefold afvexlende Mislighed, er mig kun her om at gjøre; og da føler min Siæl des varmere Fryd, ved at istemme Davids Sejersang af den gde Psalms andet og tredie Vers, saa lydende:

»Jeg vil takke Herren af mit gandske Hierte. Jeg vil fortælle om alle dine Under. Over dig vil jeg glæde og fryde mig. Dit Navn vil jeg siunge Lov, du Allerhøieste!«

Visseligen haver Guds Beskiermelse under de mange Misligheder, som baade nu og da vakte megen Bekymring, været mig underfuld. Hvorfor skulde jeg miskiende hans styrende Haand? Sandt! Vi havde Fred, da Stiftelsen blev oprettet. Ingen Fiende truede vore Kyster. Fremmed Voldsmand gjorde ei engang Mine, til at forstyrre vore Bestræbelser for Oplysning og Folkeheld, mindre til at nedknuse vore Templer, eller forjage vore Lærlinge fra deres Skoler, vore Børn med deres Forældre fra Huus og Hiem. Tak være dig Fader i det Høie! Dette vort gavnrige Anlæg, til forbedret Underviisning og Dannelse fra Ungdom af i udstrakt Almuekreds, var ellers aldrig kommet til Modenhed, og det meget Gode, som allerede derved er blevet udrettet, skulde nu savnes med Bedrøvelse.

Men fredelig Sindsstemning hos egne Landsmænd til Seminariets Floer og Betyggelse, var derfor ikke saa strax blevet fremhiulpet. Indgroede Fordomme skulde først bestrides. Hvor haard en Kamp? Hvor langvarig? Og dertilmed ikke sielden saa godt som frugtesløs. Alt for mange finde saa tit deres Magelighed smigret, om ikke deres Vindesygge tilfredsstillet, ved at kiære for gammel Slendrian i dorsk Vankundighed. De sætte sig til Modværge. De bagtale, forhaane, mistyde, veeklage over forfalsket Troe. Før skal Himmel og Jord forgaae, førend de opgive en eneste Tøddel af deres tankeløse Ramserie, som ved Hug og Slag var blevet dem indprentet fra Barndom af. Men hvilke Hindringer? Og disse var svære at overvinde?

Herved forglemmer man heller ikke den Tidsaand, som da var herskende. Spottere formastede sig, til at udøse deres Gift over al Religion i gangbare, selv for ringeste Almuemand let tilgængelige Skriverier. Kyndigere Videnskabsmænd taled høit mod de væsentlige Lærdomme, som indbefatte Evangelisk Christendom. Det almindelige Frihedsråb forvirrede stundom baade Hierne og Hierte i hvert Samqvem. Længst forkastede Vildfarelser fandt vittige Talsmænd, som gjorde sig al optænkelig Umage, for at udbrede og forplante dem, under det tillokkende Navn af fornuftig Opklarelse. Guds Ord var blevet til Anstødssteen for indbildsk Viisdom og Smag. Biblen laae nedværdiget iblandt Oldtidens foragtelige Fabler. Nyt Lys overalt. Kun styg Overtroe i Forfædres Trøst og Haab. Kun slavisk Trældom i de forrige Dages Tilfredshed og Roe. Fra Hoved til Fodsaale intet sundt. Derfor nu Alt paa eengang at omskifte og forandre. Den lutherske, ikkun halv begyndte Reformation var nu at fuldende. Men det var egentlig fransk Revolution, og Fransk saa kaldet Philosophie, der nu skulde

indklædes i Form af Tydsk Grundighed, til Frigiørelse for egenmægtig Fornuft fra Forskrift og Rettesnoer i guddommelig Aabenbaring ved Profheter og Apostler.

Jeg spørger med Forundring: hvo skiermede under disse Storme for den spæde Plante, der saa nys var opvoxet, at den ikke blev afbrudt, ikke førtørredes, ikke visnede? End staaer den, og blomstrer i frugtbringende Floer. Sandeligen! Det var Gud allene og ellers ingen foruden ham. Man vil ikke fortænke mig, at jeg øiner her et umiskiendeligt Mærke, som forvisser mig om, at selv vor himmelske Fader maae have varetaget denne Plantelse, fordi den var hans egen. I modsat Fald skulle den ikke have bestaaet; thi hver den Plante, sagde Jesus, hvilken min himmelske Fader ikke haver plantet, skal oprykkes fra Roden af.

Intet Under, at hiin forvildende, saa høit lydende Tone, vel nu og da kunde indtrænge og give Gienlyd i vor Urtegaard. Paulus vil, at vi maae prøve Alt, for at vælge det beste. Jeg taler, sagde han, som til forstandige, bedømmer I selv, hvad jeg siger: en Klogskabsregel, helliget ved uskrømtet Sandheds Kierlighed, baade for Lærere og for Lærlinge af høieste Vigtighed. Men intet er lettere, end at misledes, tvertimod beste Hensigt og Villie fra rigtig Bedømmelse. Skinnen blinder og bedrager. Den meest haabefulde Lærling kan dog forvildes. Han misforstaaer sin prøvende Lærer. Med fremmed Ledsager ved Haand gaaer han en anden Vei, end han var anviist, vækker Mistanke, vilder Anstød; og see! Dette Stød virker tilbage paa dem, som først veilede ham. Mangen en Avindsmand begynder at lure. Mangen en Nidkier opflammes til forbitrelse. Mangen en Mægtig gjør sig rede, til at bruge sin Vælde: Det hele skal tilintetgjøres. Min Ængstelse føler jeg endnu. Men Uveiret gik over. Tak være dig, Fader! Af ganske Hierte Tak; thi det var din Bestyrelse, og den saa underfuld, saa herlig, jeg havde at tale om.

Fremdeles bør jeg heller ikke fortie, hvad der ingenlunde kunde fremme, men tvertimod maatte skade og standse denne vor Planteskole, at Urtegaardsmændene, som skulde pleie den, saa tit vexlede af, saasart omskiftedes. Destoværre! Vi tabte ved alt for tidlig Død, os for tidlig, skiøndt derfor ikke i Forsynets Raad, som styrer alt med Viisdom og Godhed: først tabte vi den lystænkende, smagfulde og troefaste Riber; derpaa den virksomme og drabelige Clausen, vore første Plantere, begge de duelige, retskafne, standhaftige Mænd, som med den utrætteligste Fliid selv anlagde og selv bearbejdede, vandede, lugede, indhegnede, hvert Bed i Haugen, fra hvilket de skønne Vexter ere fremspirede, som baade

her og der endnu bære Frugt. Ved deres Grav begræd jeg med Føie Vort smertelige Forliis. Man vil ikke, ved at læse de udgivne Sørgetaler, have miskiendt Sandhedens Stemme. Dem vederfares ikkun Ret efter virkelig Fortieneste. Sildig Efterslægt skal paaskønne deres Værd med velforskyldt Taknemmelighed.

Men er da vort Tab ikke derefter blevet oprettet? Unægteligen! Ikke en eneste er kommet til os, som jo, da han gik bort igien, efterlod sig et Minde, vi havde at ære og biefalde.

Dog tilhører os endnu den velfortiente Lærer i Sang og Musik, som fra første Begyndelse indtil denne Stund så ivrigt bestræber sig for, at ordne harmonisk Kirkesang efter Choral, og at fremhjelpe Øvelser paa Orgelet, i Forhold til den vigtige Deel af vore Seminariers Bestemmelse, som gaaer ud paa, at høitideliggjøre of-fentlig Gudsdyrkelse, baade for Øret og Hiertet, til rørende Andagt. Ham, den eneste tilbageblevne fra hiin Tid, da Stiftelsen først skulde grundlægges, den agtværdige Professor Zink, burde jeg først ihukomme, fordi han i Sandhed, ligesom de fordums Arbeidere i Viingaarden, haver baaret Dagens Byrde og Hede. Forandring og Læremaade var ikke her at befrygte. Den udstrødte Sæd skal ikke vorde forstyrret.

Men desværre! Vi skiftede i hvert Andet Fag saa tit den ene brave Lærer efter den anden. Vor Munthe, den grundige Mand, med de lyse Indsigter i Historie og Geographie, gik snart sit høiere Kald til de lærde Skoler i Møde. Saa mistede vort danske Sprogs Cultur; Ach! hvor meget! Saa mistede vor Retskrivning, vore Stiløvelser, vor Grammatik, vor Deklamation, alt for meget, da hiin Danskhedens varme Tolk, vor talentfulde Professor Høegh Guldberg, skulde betræde sin ulige vigtigere Bane i den høie Kreds, som Landets Haab, Lyst og Glæde, liveligst omstraaler. Men hidtil var dog ikke hans Savn for os blevet erstattet. Vi savner vor Petersen, den ferme Mand, med sit indtrængende Foredrag, som nu lyser til Opvækkelse og Trøst i Herrens Tempel. Vi savner den stille, men klarseende og skarpdømmende Vesterboe, hvis Haab om bedre Kaar maatte dog snart vorde opfyldt. Sidstmeldte havde at være paa Religions-Underviisning i Særdeleshed, medens vor lærde Strøm indsamlede paa Reiser i fremmede Lande, ved Erfaring og Prøvelse, desflere Kundskaber til Skolevæsenets Fremme, hvilket vor Landsfaderlige Regiering ved mueligst Anstrengelse stedse har vildet ophielpe til Gavn for Slægt og Efterslægt. Men ogsaa hans Virksomhed, saa krafteligen fornyet, maatte vi nu for bestandig give slip paa, i det vor Konge allernaadigst haver bønhørt hans Attraae efter bedre Vilkaar; og hvo fortænker en værdig Fader med

talrig Familie, at han sørger for sig og sine efter Evne og Leilighed?

Imidlertid kan den idelige Afvexling ikke have haft megen Vaade til Følge for Seminaristerne. Deres Lærvillighed trættes ikke. Men hvad? Mon det anderledes kan være, end at forskiellig Plan og Orden kommer tilsyne hos de flere forskiellige Lærere i deres Foredrag? Den ene udmærker sig fremfor den anden ved større Livelighed og Fynd. Hver for sig meder til særegen Synspunkt. Tydeligheds Gave er ikke lige tilfældes for alle. Hvad følger? Ubestemthed, Usikkerhed, Vankelmod, Forvirring, hos dem, som høre til.

Ikke destomindre vandt Lyst og Flid den ene Seier efter den anden, over den ene Vanskelighed efter den anden. Disse vore unge Mennesker anspendte fordoblet Stræbsomhed. Dem fattedes heller ikke troefast Veiledelse. Haand i Haand ledsagede dem, fra først til sidst, fra Skridt til Skridt, vor omhyggelige, for Seminariets Floer fra mange Aar af, ligesaa nidkiære, som heldige Saxtorf; den ædle Mand, udmærket som Professor, ved sieldne Indsigter, og som Tilsynsmand, ved ligesaa sielden Aarvaagenhed. Hvor mange mødige Trin, for at tale og virke til Bedste for anfortroet Klenodie! Hvilken uafbrudt Paapassenhed baade ved Nat og Dag! Hvor megen Opofrelse, end af selv forhvervet Eiendom, til Pynt, saa at sige, for elsket Brud; thi var det ikke, som til en Sulamith, vor Saxtorf beilede, saa tit han ivrede for sit kære Blaagaard? Nu vel! Den beste Konges hulde Tillid belønner ham! Det er Balsam af Eilead til Lægedom i saaret Barm. Det er Livs Lugt til Liv for ham og os. Men at Tingene under de mange Omskiftelser ikke forværredes, er ogsaa ham især at tilskrive. For det øvrige deler han med vor brave Strøm, og de flere Medarbejdere, ligesaa villig, som skyldig, baade Tak og Roes for Seminariets fremblomstrende Hæder og Gavnlighed.

Hvad der altsaa opliver mig, til at istemme med David hans foranførte Seiersang, bør jeg nu gjøre Rede for. Jeg priser Herren og takker ham: *Først*, fordi sand guddommelig Religion stedse blev hævdet, indskierpet, forklaret, og lagt paa Hierte, i Overensstemmelse med Ordets rene Forskrifter. Vor christelige Lærebog, udviklet, saavel af det gamle som det nye Testamentes utvetydige Forestillinger, blev altid lagt til Grund. Det var Aand og Tone i hver Henseende, at stemme Tænkemaade og Sindelav til Ærefrygt for Gud, til Lydighed, Kierlighed, Taknemlighed. Det var første og sidste Hovedmaal, at indplante, befæste, levendegjøre, den usvigeligste Retskaffenhed i Vandel og Forhold. Klogskab, men uden Falskhed, Forsigtighed, men uden Forstillelse, anbefaledes til

ufravigelig Regel for tilkommende Opførsel i Kald og Stand. Man valgte af bibelsk Historie de lærerigste Exempler, saavel til Mønstre som til Advarsel. Agtelse for Bibel blev ikke svækket, men befæstet. Derfor opvakte heller ikke forargelig Spliid til Afbræk for Sandhed og Dyd.

Vel indstrømmede, baade med og uden Navn, baade een og anden Angivelse over saa kaldte Forelæsninger, som skulde indbefatte mangan en Grundstyrtende Fortolkning til aabenbare Afvigelse fra Kirkens Lære. Min første Tanke var derved altid den samme, som Paulus holdt fast ved i sit Brev til Philippenserne: Det ere vel de, sagde han, som prædike Christum af Avind, og for at opvække Spliid. Andre prædike ham dog i god Mening. Men hvad? Paa hvilken Maade det end skeer, enten af Skrømt, eller i Oprigtighed, saa bliver dog Christus prædiket; og derover glæder jeg mig, ja stedse skal jeg glæde mig derover. Her blev ikke givet Anledning, til at yppe vel beføiet Anke. Rigtige Begreber have ikke været at miskiende ved forstandig Overhørelse, hvor Leilighed dertil befandtes. Stedse beholdte dog Jesu egne Vidnesbyrd deres fortrinlige Gyldighed. Saa sandt vor Gud fremdeles befæster den Stemning, som indaander sig mere og mere i vor Omkreds, skal Jesu egen Lære heller ikke vorde forrykket i tilstundende Fremtid. Jeg bør altsaa af gandske Hierte takke Herren og prise ham.

Demæst erkiender jeg og skønner paa med lige Taknemlighed, at her blev vaaget over Sædelighed, over Tugt og Ærbarhed i al Omgængelse, for saavidt mueligt kunne være, i Forhold til Tid og Sted.

Man vil ikke forvente, helst i Nærheden af tryllende Forfængelighedens Hovedsæde, at enkelt Forførelse, enkelt Uorden, saa strax skulde have været at forebygge. Det var allerede meget, til en vis Tidspunkt især, at almindelig Forvirring, om ikke Ryggesløshed kunde afværges. Imidlertid blev intet fordulgt, som var at opdage, og intet Skiul til Besmykkelse draget hen over Udaad, som ei havde været at afhielpes ved betimelig Advarsel. Man afskar i Stilhed de raadne Grene, førend Viintræets Marv var blevet angrebet. Skaansel fandt ikke Sted, til upartisk Retfærdigheds fornærmelse. Kun at den skyldige ikke skulde gøres Ulykkelig! Men ved Raad og Daad blev der aabnet Ret til ham, til andet Hverv. Det var Menneskelighedens Krav. Det var christelig Medlidenheds Bud og Forskrift. Ikke vidste jeg, at Klage var blevet hørt over en eneste ung Mands forspildte Velfærd.

Saare mueligt, at een eller anden, som i vor Kreds havde viist sig ustraffelig, siden efter itiltraadt Embede kan have udskeiet til anden Syssel, kan have forsømt sine Pligter, kan have trodset sine Foresatte, kan være forfaldet til Udsvævelser, som kaste Haan paa Navn og Stand. Da lide han Tiltale ved Lov og Ret! Vedkommende Øvrighed, men ikke vor Stiftelse, haver at vare paa hans Adfærd. Hvad Skyld blev her at paabyrde? Hvad Ansvar at tildømme? Men dejlige Exempler have for længe siden været sieldne og befrygtes ikke mere; Thi der er sørget for, at ingen Vext herefter skal kunne holde sig i vor Plantehauge, som ikke lover rigelig Frugt igiennem sin hele Tilværelse, hvorhen den og maatte forplantes.

Hvad jeg *tilsidst* haver at fryde mig over, ligeledes med Hensyn til fremfaren Tidsløb, er dette høistglædelige, at svigeløs Kierlighed til Konge og Fædreneland, altid svulmede i hævet Bryst, baade hos Lærere og Lærlinge.

Der var ingen, som lyttede til udansk Stemme i hine Forførelsesdage. Hverken paa Læber eller i Bryst, blev varmeste Hengivenhed til elskeligst Kongehuus, enten kiølent eller neddæmpet. O! hvad andet, end pligtskyldig Taknemmelighed for de mange og store Velgierninger? Ganske vist! Men det var heller ikke for at pukke paa Fortienstlighed fra deres Side; det var allene, for at bevidne dem tilbørlig Høiagtelse, at jeg meldte derom, til Ynde og Velbehag for Tilhørerne. Ikke een haver nogensinde svigtet sin fædrenelandske Forpligtelse. Fra det Øieblik af, da trædsk og voldsom Fiende havde misbrugt Troe og Love mod Stad og Land, vare de alle tilhobe, lige rede, lige færdige, til at væрге, forsvare, holde Vagt, tage Deel i hver Møisommelighed, paa hvilket som helst Sted, dem blev anviist, til hvilket som helst Tid, ved Nat eller Dag, man vilde bruge dem. Hvad dem ellers var kiært og umisteligt, blev opgivet uden Fortrydelse. Vel saa, Det var jo Borgerpligt? Ikke anderledes. Men derfor ikke saa just deres borgerlige Bestemmelse. At godvillig Drift besælede dem, var dog et Mindesmærke om retskaffen Tænkemaade, som hædrer baade dem og deres Lærere!

Men nu til Festlighedens hovedmaal! Vi have at prise og takke, at bede og velsigne; som de, der vide at skionne paa, hvilken Miskundhed vor Gud i det Høie beredte for os, paa dette heldige Tilflugtssted. Her i Dag, under Guds Bestyrelse, stadfæster og besegler, Vor Siette Frederik, Vor alledyrebareste Monark, sit Folks utrættelige Beskytter og Velgiører, midt under Vaabenbrag, ligesaa brændende nidkier for Oplysning og Dyd, som mandig til krigerisk Daad; Her stadfæster og besegler han i Dag sin Ven-

nehulde Omhue for elsket Almue-Ungdoms forstandige Uddannelse, til Tænksomhed, til Kraft, til Gavnelyst, paa det at vel ordnet Virksomhed maae bringe Velstand og Hæder over Børnebørns Børn i begge Rigerne, for hans ømme Hierte ham saa vigtige og dyrebare. Her opreiser han paa nye sin forevigere Faders, til dette skønne Øiemed priseligst anlagte, men ved Uheld og Vold hartad forknuste Stiftelse. Her paa denne Grundvold, mindre udsat for stormende Anfald, bød han i Troe paa Gud, at den skal stande urokkelig og klippefast til fierneste Old. Gud velsigne Ham! Med sin vise Standhaftighed er han vor Borgen for Held og Floer: Vi fandt den aldrig tryggere. I Gavnildhed, indtil at udtømme sig selv til fra eget Behov for Undersaatteres Pleie, den eneste Fyrste, der ikke var at opnaae, forvandler og omskifter han, efter yderste Muelighed, Trang til Overflod, Kummer til Husvalse, Sorg til Glæde: Herren vor Gud velsigne Ham!

Maatte da vore Bestræbelser fremdeles svare til hans redbonne Selvopoffrelse! Maatte vi alle, hver for sig i sin Kreds, kappes med hverandre, for at fyldestgøre vor gode Konges veldædige Forventelse! Den kiæreste Belønning for hans ophøiede Aand — mon ikke tillige den retfærdigste — den høist fortiente? Dertil hellige da nu enhver sin redeligste Iver ved Bøn og Guds Paakaldelse.

Sandt! det hielper ikke at sukke eller bede, med Arm lagt i Skiød, eller med Haand i Barm. Kraft bør anstrænges. Derfor er den givet os. Vi ere kaldte, som Mennesker, fremdrevne af indplantet Natur, til Dristighed. Vi ere kaldte, som Borgere, i vor indbyrdes Forbindelse, til fælleds Medvirkning for fælleds Gavn. Forsætlig Efterladenhed paadrager strafværdig Brøde. Ved Mangel af muelig Fliid, forskiertser jeg min Agtelse, og taber den gode Selvbevidsthed, som i Gienvordigheder skulde berolige min ængstede Siæl. Hvo tvivler herom?

Men hvad? Jeg krævede desuagtet Bøn til Gud: Og hvorfor dette? Saa haver Jesus foreskrevet; saa Jacob, Johannes og Paulus. I al Fald tilgiver man vel en gammel Religionslærer, at han ikke saa let kan løsrive sig fra sine tilvante Forestillinger. Guds Beslutning skal jo ikke ved Bøn forandres. Den vorde derimod opfyldt!

Vel saa! Men da er det jo dog, som vilde jeg indbilde mig, at Gud ved min Andagt først maatte bevæges, til at udføre sit besluttede Raad? Var dette ham værdigt? Han bliver jo derved afhængig i sin Bestyrelse af min Vilkaarlighed. Forsømmer jeg at bede, maae han afstaae fra sin forehavende Plan. Nei! Det var til Bespottelse for hans Viisdom. Nei! Jeg beder ikke, for ei at vanære hans Høihed og Majestæt. Raade han selv efter sit Velbehag. For mig er ikkun at være paa Skyldighed og Pligt.

O! Menneske! Er da Gud ikke den, der opholder din Kraft? ikke den, der bevarer dig fra Nød og Fare? ikke den, der afvender de Hindringer, som ellers skulde standse din Id og forstyrre din Daad? Men at du herom føler dig overbeviist, skal just din Bøn bevidne. Da erkender du din Skabers Viisdom, og paaskiønner hans Godhed. Da viser du i Gierning, at du elsker ham, forlader dig paa ham, troer paa ham vel. Skulde det ikke være Trang for skiønsom Siæl, tit at udøse disse Fornemmelser for hans Aasyn til tillidsfuld Paakaldelse? Var det ikke, som vilde du fornægte ham, ved at tilsidesætte al Mindelse herom i dine Forretninger? Da betænke vi dog heller, at Gud er os nærværende. Vi betænke, at sand Lyksalighed ikke er at opnaae, uden ved ham allene. Hvor maae nu Hiertet fyldes af Ærefrygt for ham, af Længsel efter at tækkes ham? Hvor kan det andet være, end at Sind og Attraae stemmes til redebon Lydighed, til froe Underkastelse under hans vise Regiering? Din opvakte Aand udbryder i Bøn: Det er Frugt; det er Følge af levendegiort Religion i Hu og Barm. Du tilbeder dig Guds Miskundhed, opflammes af kierlighedsfuld Hengivenhed og Tillid. Hans Varetægt skal være din Tilflugt; hans Raad skal ledsage dig, paa alle dine Veie, i alle dine Bestræbelser. Derom beder du, at dette dit Forsæt maae finde Naade for hans Øine til Befæstning, og til Faderlig Bønhørelse. Saa helliges ved Guds Paakaldelse, vor Flid, vor Daad, vor Gierning, vor Troeskab.

O! da lader os nu ogsaa hellige vore Hierter ved inderligst Bøn til Nidkierhed for det store Øiemed, i hvilket vi her ere sammenkomne. Samtlige Foresatte befæste deres Aarvaagenhed med Gud for Øine i Tro og Tillid til hans Velsignelse! Samtlige Lærere forberede sig til deres møisommelige Ærende, med det Sindelav for Guds Aasyn, og med den Fortrøstning til Hielp fra Gud, som stedse besjæler hans oprigtige Tilbedere! Maatte tillige enhver Lærling altid ihukomme, at det er Gud, der skal ledsage og styrke ham paa den ham foresatte Bane. Han arbejder med Iver, men lade derhos ikke af at bede til Gud, om Viisdom til at fatte hans Raad, om Kraft til at udføre hans Villie, om tryk Beskiermelse paa hvert Trin i Livet, at han ikke skal fare vild paa slibrig Vei, eller forfeile sit Maal, at blive til Unytte, om ikke til fordærvelse.

Men hvad her skal udrettes, enten til nyttige Kundskaber eller til frugtbar Vindskibelighed Forplantelse blandt menige Mand, beroer dog især paa Lærernes Duelighed, paa deres Tænkemaade, deres Nidkierhed, deres varme Omhue for Stiftelsens Floer. Her udfordres meer, end Timeviis Anstrengelse ved Mundtligt Foredrag. Her skal vaages over Opførsel, over Dristighed, Orden,

Selvirkosomhed hos deres undergivne Lærlinge, i det mindre, som i det større. De maae være tilstede, hvorsomhelst der anstilles Øvelse, være sig for Siæl og Legeme, og selv tage Deel deri. De haver altid at holde sig rede til Raad og Anførsel for hver især, i hvert Anliggende. Det er af dem, der kræves Regnskab, ikke allene i Hensyn til Oplysning og Sædelighed hos de Vedkommende, men for Alt, hvad der ved Tusindfold Leilighed saa tit kan indløbe, som enten bør rettes, eller forekommes, og Skriveriets Mangfoldighed er ikke at oversee. Ja vel! Af egen Beqvemmelighed, næsten al Sands for Livets Lyst, skal opofres. O! Gud! Det er dig allene, til hvis bestyrende Forsyn Valget af Redskaber, hertil brugelige, af Mænd, som skikke sig for saadant Embede, bør være overgivet, saafremt det ikke skal mislykkes. Vi blues ikke, for at anraabe dig om din betryggende Veiledelse.

Hidtil var intet at fortryde, eller at anke paa. Derfor prise vi nu dit Navn med Lov og Tak. Omstændigheder medførte kun alt for idelig Afvexling. Snart omgive Fredens blide Skygge vort betrængte Fædreland! Monarkens ubegrændsede Velgiørenhed vil da forlindre den Trang, som meer end eengang forhastede meer end een af vore Planteres Afgang fra vor Urtegaard. Hvor ønskeligt, dersom virksom og duelig Mand her kunde bestræbe sig for det almeennyttige Gavn igiennem den beste Deel af sin Levetid, uden Sorg for klækkelig Næring til sig og sine! Vor umistelige Saxtorf haabe vi dog nu at kunde beholde, give Gud! til sneehvid Alderdom!

Jeg haver i Dag den Ære og Glæde, at kunde fremstille en nye og vel udrustet Medarbejder, den værdige Hr. Johannes Nicolay Schou, som ved Indsigt og prøvet Fliid i Lærd Skole alt forud tilforhvervede sig megen Berømmelse. Han er nu blevet Vores, og vi modtager ham med ligesaa udeelt Hengivenhed, som velbegrundet Haab. Men hans Bestalling, meddeelt ham fra vor hulde Monark, haver jeg nu i allerdybeste Underdanighed at forelæse:

Her oplæses den Kongelige Befaling for bemeldte Seminarielærer, han blev derpaa saaledes hilset:

Agtværdige Mand! Vi ønske Dem alle til Lykke med vor herlige Konges allerhøieste Naade. Til Lykke med Deres Indlemmelse iblandt Medarbejdere, hvis følgeværdige Exempel skal lede Dem til Maalet paa sikker Vei. Vi ønske til Lykke med haabefuld Ungdom, som overgiver sig saa gierne ogsaa lærvillig til Deres troe Underviisning. Ogsaa tør jeg ønske Dem til Lykke med Deres ret-

sindige Foresatte, som ikke kiende nogen ædlere Glæde, end at forskionne Livets Dage for enhver, hvis Lod det blev, at fremvirke Gavn for det Almindelige under Deres Tilsyn. Herren vor Gud, den Almægtige, den Algode, ihukomme Dem til sand Velsignelse for Jesu Skyld.

Men det er Tid for mig, ikke længer at misbruge mine Tilhørerers Skaansel. Jeg bør slutte, som jeg begyndte, med Tak og Bøn.

Gud! Vor Fader! Din vældige Haand var dog udstrakt til Værn for vort kiære Fædreneland, at hine Gruesomme ikke kunde fuldende dets Undergang. Ødelæggelsen standsede. De mange flere Elendigheder, som andetsteds afvexle med Pest og Hunger og stedsevarende Blodsudgydelse, ere dog her blevne afvendte. Vi føle Krigens Trængsler, men derfor skue vi dog ikke uden ophør alle de Rædsler for Øine, om hvilke der høres og læses hos andre Folkeslag, baade fiern og nær.

Ach! Maatte dog Ild, og Sværd, og Overlast, og Tyrannie, snart have udraset! Imidlertid ere vi omsluttede, som af en Vognborg, giennem hvilken ingen Modstandere trænger ind, at forstyrre vor Tilfredshed. Mon det ei sømmer sig for os, heller at takke Gud og love ham, i Stedet for at dadle, eller jamre og væklage? Paa dette Sted, ved denne Festlighed, var det ikke tilgiveligt, at vilde fortie den Almægtiges underfulde Frelse; thi see! Her kan det vel hedde, ligesom hiin bekiendte Lignelse hos Lucas: Denne min Søn var død, og er blevet levende igien; thi han var tabt, og er funden igien. Man være da froe, og glæde sig. Ja! Vi alle siunge dit Navn Lov, du Allerhøieste!

Saa vilde du da fremdeles, gode Fader! lade dit Forsyns milde Øie være opladt til Beskyttelse, som for det hele Land, og for det gandske Folk; saa og nu for dette vort udkaarede Tilflugtssted, hvor disse Vexter, ved hvilke Sundhed og Kraft mangfoldiggjøres, til Pleie for Dyd og Religion, til Styrke for det Almene Vel, til Prydelse for velordnet Duelighed og Fliid, skulle fremspire, blomstre og opvoxte! Lad intet Uveir forstyrre deres Floer! Ingen skadelig Plante fæste Rod! Intet Ukrudt indsnige sig! Ingen Urt maatte vantrives! O Gud! Lad Viisdoms Aand fra dig stedse besiele vor Viingaardsmænd, at de maatte vide og forstaae, hvilke Grene her bør afskiæres, og hvilke derimod paa rette Tid beskiæres, at disse maae bære destorigere Frugt! Dit Raad veilede, din Kraft understøtte, din Trøst husvale dem! Da vil det sees, til Glæde for vor Konge, hvis Omhue og Møie ikkun da finder tækkelig Belønning, når Held og Lyksalighed vorder udbredt over elsket Folk, at det var din Plantelse, vor Fader! Han her vilde oplække, og frede om, efter dit velgiørende Øiemed.

Herre! Jeg er for svag, til at lyse Velsignelse over Kongen, din Tiener, vor eneste Støtte, vor Hielm, vort Skiold; for svag, til at lyse den over Kongens Huus, som indbefatter alt, hvad der i Fyrstelig Slægt kan oplive og befæste de Undergivnes skønneste Forhaabninger. Din Velsignelse, Herre! lyse du Selv over Ham og Dem, til varigt Skierm!

Ja! det er fra dig, du Lysenes Fader! at idel god Gave nedstrømmer, og idel saadan Foræring, som leder til Fuldkommenhed.

Vor allerdyrebareste Monark annamme fra dig selv i det Høie, hvad hans redelige Hierte saa liveligen banker for: det er Held og Lykke til ærefuld Fred; det er Sikkerhed for Handel og Vandel, til Velstands Formerelse; det er Tryghed for Videnskaber og Konster i deres stigende Fremvext; det er Roe, til at fremskynde Forædling i Sands og Forstand, i Sind og Hu, i Forhold og Daad, hos de lavere Klasser ligesafuldt som hos de Høiere; det er i Korthed sagt: Hæder og Floer for vort lykkelige Borger-Samfund under Scepterets Skygge og Værn. I Sandhed idel god Gave, som leder til Fuldkommenhed. Idel himmelsk Velsignelse. Herre! Den skiænke du Ham vor hulde Beskytter tilligemed Sundhed og Styrke, igiennem en lang Række af Aar; og da skiænker du med det samme vore samtlige Medborgere igiennem flere Slægtsfølger rigelig Overflod af uskatteerlige Velgierninger. Vi tilbede og takke dig med hellig Andagt i forud befæstet Haab, som ikke skal rokkes.

O! vor Gud! Landets Fader var altid den ømmeste Huusfader, sin Ægtefælles Lyst, og sine Børns Længsel.

Alt for ofte, alt for længe, maatte Landets elskværdige Moder, vor allerdyrebareste Dronning, med Væmod savne ham, fordi han lever saa gandske til Værgemaal for sit angrebne Folk.

Og hvortit væder ikke den blide Kronprintsesse mangen en stille Taare over sin kiære Faders Fraværelse, hvis Barm var hendes Trøsterige Tilflugt under Tidernes Qyal?

Og hvilken Kummer for denne dyrebare Fader, ellers saa lykkelig ved indbyrdes Omgængelse med sin udvalgte Familie, at yngste Prinsesses yndige Smil paa Moders Skiød saa tit berøvedes ham, og at han saa sielden endnu kan tage Deel i fælleds Fryd over det haabefulde Barns frage Modenhed til udmærket Viid?

Samle Dem snart, vor Gud! disse Perler i Danmarks og Norges Krone, til uforrykkelig Samqvem i velbefæstet Fred, og froe Lyksalighed!

Vore samtlige Printser og Printsesser have ligeledes at tragte efter blidere Dage, til Vederqvægelse, og til velbetrygget Forvisning

om stadigt Held. Bønhør, o! Gud! Dem og Os, i Kraft i Jesu Christi Fortieneste og Forbøn.

Til sidst indslutte vi Samtlige Dannerigets Borgere vort Haab og al vor kiæreste Attraae i denne tillidsfulde Bøn:

Gud! du signer og belønner — Dem, som virke Brødres Held; hør, o! hør da vore Bønner — for vor gode Konges Vel! Styrk ham ved din Viisdoms-Aand — led ham ved din Faderhaand! Lad ham længe Kronen bære — Os til Gavn og dig til Ære! Amen!

N. E. Balle.

Min skoletid i Jonstrup

Af Einar Olsen

Der blev i 1898 oprettet en 4-klasses øvelseskole ved Jonstrup Seminarium, og det blev samtidigt bestemt, at børnene fra den sydlige del af Kirkeværløse bymark skulle søge undervisning der; hidtil havde de været henvist til Kr. Værløse skole hos lærer Seehusen.

Der var nu bygget en ny skolebygning med to klasseværelser samt lejlighed til en lærer, og over klasseværelserne en lejlighed til en lærerinde. Midt i bygningen var der indgang til et rum, der dels tjente som entré til lærerens lejlighed, men også som trappeopgang til lærerindens lejlighed, og endelig som opholdssted for skolebørnene, når det var dårligt vejr. Langs væggene var reoler med rum til bøger og fodtøj og derover knagerækker til overtøj. Så var der to døre ind til klasseværelserne, og da rummet kun var ca. 5 x 10 alen, kan man forstå, at her var det ikke let at holde orden, at Atmosfæren var ikke god, når der en regnvejrsdag var duft af vådt tøj, mellemmadder og meget andet blandet der.

Det kunne vel virke beskæmmende, at staten ikke ofrede mere på komfort til en ny skole, når man ser, hvad der bevilges til moderne skolebyggeri i dag; men hverken lærere eller børn var forvænte dengang. En ting skal nævnes: Læreren og lærerinden, der boede her, måtte hente alt det vand, de skulle bruge, ved en brønd i gården bag den gamle seminariebygning. Ofte har jeg set lærer Benzon komme bærende med to spande vand i et åg over skuldrene; så lærte man sikkert at spare på det.

Omkring 1906 blev der gravet en brønd ved skolebygningen og samtidig bygget et opholdsrum for børnene ved den nordre gavl af skolebygningen; her var bedre plads end i det gamle.

Der var 12 to-mands borde i hvert klasseværelse, 3 trefags vinduer i ydervæggen og en stor tromlekakkelovn ved indervæggen. Der stod også et stort skab med bøger og rekvisitter, og for enden af lokalet stod katederet og til venstre herfor »den sorte tavle« på et stativ.

Her begyndte min skolegang den 1. maj 1903. Jeg var ledsaget af min to år ældre søster og medbragte dåbsattest og koppeattest. Det var hos lærerinden, frk. Abelone Olesen, jeg skulle modtage min første undervisning og lære at skrive bogstaver; mine ældre søskende havde lært mig de trykte bogstaver, inden jeg begyndte i skolen.

Min første skolebog var Joakim Larsens ABC; heri var både de nu brugte latinske og de gamle gotiske bogstaver. De sidstnævnte lærte vi dog først efter at vi kunne stave os igennem bogen med den ny skrift. Det faldt mig besværligt at forme bogstaverne efter frk. Olesens forskrift på den sorte tavle, og ekspert i skønskrift blev jeg aldrig. De første år af min skoletid skrev vi med griffel på skifertavler. Vi skulle have en klud med til at viske tavlen ren med; men hvem kunne passe på en sådan klud? Så det var lettere at spytte på tavlen og så tørre tavlen ren med trøjeærmet. Det var absolut ikke hygiejnisk; men senere fik vi da også blyanter og papir at skrive på, og i anden klasse lærte vi at skrive med pen og blæk - med tynde, opadgående linier og tykkere, nedadgående linier - det skulle være så fint.

Anden og fjerde klasse mødte om morgenen kl. 8 og begyndte dagen med fælles morgensang og derpå undervisning til kl. 11 eller 12; så begyndte første og tredie klasse med undervisning til kl. 2. Timerne fra 11 til 12 var på nogle dage fælles for første og anden klasse og for tredie og fjerde klasse; det var undervisning i sang og morgengymnastik.

I anden klasse fik vi en rigtig læsebog, »Danskbogen«; nu kom bibelhistorie og danmarkshistorie også med i timen, samt udenadslære af salmevers og afskrift af sætninger, skrevet på den sorte tavle. Den store billedbibel levendegjorde beretningerne fra det gamle testamente, og nu fik vi lærer Benzon til undervisning i regning; han havde en dejlig levende måde at gøre det på.

I tredie klasse kom seminarieeleverne med i undervisningen under tilsyn af de forskellige faglærere. Der var to elever sammen til at undervise hver klasse, og undervisningen omfattede fagene: Dansk, geografi, naturhistorie, verdenshistorie, fysik, gymnastik og sang. Her havde jeg bl.a. Rudolf Bruhn og hans makker, Ch. Lauritzen, til undervisning; to dejlige lærere og vistnok meget gode venner. Jeg husker dem også tydeligt fra deres deltagelse i diletantforestillingen i 1908, hvor seminarieeleverne opførte Hostrup's »Et Eventyr paa Fodrejsen«; de spillede henholdsvis studenterne Herløv og Ejbæk, to roller, der vistnok var som skabt for dem.

Rudolf Bruhn skrev inden sin alt for tidlige død i 1918 bl. a. bogen »De Seks«, der skildrer livet på Jonstrup Seminarium. Han var stærkt interesseret i spejderbevægelsen inden for KFUM, og hans lille bog »I Sommerlejr« fortæller om en flok spejderdrenge's oplevelser i sommerferien - absolut ikke kedelig læsning.

Ved seminarieelevernes afsluttende eksamen var der også en opgave i praktisk undervisning af børnene, hvor vi så agerede klasse. Når så eksamen var forbi, inviterede de nyudnævnte lærere os børn på skovtur, hvor vi legede røvere og soldater, to mand frem for en enke, eller underholdt os på anden måde, alt medens godteposerne gik på omgang.

Omkring årene 1903-04 skete der store forandringer på Seminariet, som også kom til at berøre børneundervisningen. En del af seminarieeleverne havde tidligere sovet på en fælles sovesal på første sal over gymnastiksalen. Dette rum blev nu omskabt til sang- og musiklokale med flygel, klaver og orgel samt andre instrumenter, der dog ikke alle blev brugt. Sanglærer K. Steensen var meget dygtig i sit fag og gik op i sit arbejde med liv og sjæl. Vi børn var meget glade for ham; han var en rar lærer.

Vi havde i tredje og fjerde klasse 2 fælles sangtimer ugentlig. Undervisningen omfattede nodelære, fællessang af danske sange og 3-stemmig udførelse af udvalgte sange, som passede hertil. Vi fik også forklaring på de forskellige instrumenters opbygning og virkemåde. Der kunne nås meget på to ugentlige timer, når interessen var til stede både hos lærer og elever. I sommeren 1908 var vi 6 piger og 6 drenge, der blev udtaget til på Danmarks Lærerhøjskole at vise, hvor langt man kunne nå i sangundervisningen i børneskolen. Hr. Steensen høstede megen anerkendelse for sit arbejde, og som tak for vores indsats kom vi i Zoologisk Have om eftermiddagen.

Jeg tror, det var meget dygtige lærere, der var ansat ved Seminariet dengang. Jeg tænker ofte på seminarielærer F. Johansen, lærer i regning, matematik og fysik, der, til trods for at Seminariets fysiske samling ikke var meget større, end hvad mange skoleelever har idag privat, dog fik lært eleverne, og da også vi børn, de grundlæggende principper i faget; - dét var måden, undervisningen blev givet på.

I tredje og fjerde klasse fik vi to ugentlige gymnastiktimer. Lærer i gymnastik var J. Hansen, en høj, mager mand - nogle sagde en streng mand, - jeg vil nævne ham som retfærdig og reel som få. Alt skulle være korrekt, hvilket også satte sit præg på elevernes kunnen. Der var da også en seminarieelev med på det danske gymnastikhold ved olympiaden i London 1910.

Om sommeren kunne vi spille fodbold. Det var en meget dårlig fodboldbane, der hørte til seminariet, men vi fik da en god motion, og det var måske det vigtigste.

Hvert efterår spillede seminarieeleverne dilettantkomedie, og her måtte så nogle elever spille dameroller, men det gik udmærket. Det var morsomt for os børn at overvære generalprøven; det kostede 35 øre. Den store aften var forestillingen for elevernes pårørende og for de inviterede unge damer. Der var nemlig bal bagefter, og grunden til en del senere ægteskaber blev nok lagt ved disse baller; men den mandlige ungdom i omegnen så med skepsis herpå og kaldte seminarieeleverne for »Sødmælkskalve«. Jeg ved ikke i hvilken forbindelse, man har fundet frem til dette skældsord.

Een gang om året kom sanginspektør Nebelong på besøg for at kontrollere vor kunnen på det sanglige område. Det var en stor dag for os børn, for to af os blev så sendt til købmanden for at købe for 2 kr. bolcher, der blev delt ud mellem os alle; tænk, hvad man kunne få for 2 kr. dengang.

Der var to fædrelandssange, hvor vi af hver skulle lære de tre første vers udenad.

Det klarede vi til hr. Nebelongs tilfredshed, og så fortalte han følgende lille historie fra sin inspektionstur: Jeg kom til en skole, hvor jeg hurtigt blev klar over, at børnenes sanglige kunnen ikke var særlig god; men jeg mente dog, at vor nationalsang »Kong Kristian stod ved højen mast« burde de kunne synge de tre første vers af, og bad læreren lade børnene synge den; men læreren svarede, at han ikke ønskede at lære børnene krigssange, hvortil hr. Nebelong sagde: »Så vil De måske lade børnene synge »Kong Kristian lægger ned sit sværd«; men det var man ikke forberedt på. Her blev vist ikke givet bolcher ud.

Hr. Nebelong var en morsom mand, der som eksaminator af seminarieeleverne kunne komme med barokke udtalelser, der fik de tilstedeværende til at trække på smilebåndet, som da han f. eks. bad en ældre elev, der havde antydning af »måne« spille »Alt oprejst månen står«.

Da lærer Højmark i Knardrup for tredje gang søgte at få eksamen i orgelspil, bad hr. Nebelong ham spille: »Så vil vi da sige hverandre farvel«. (Fortalt af Rudolf Benzon).

En episode fra min skoletid husker jeg ganske tydeligt; det var da kong Christian den IX døde. Da min bror og jeg om morgenen ankom til skolen, var alle samlet omkring den store flagstang i skolegården. Flaget skulle »sættes på halv«, men flagsnoren var knækket. Man fik så rejst den længste stige, der fandtes på stedet, og med flaget over skulderen gik en af seminarieeleverne, Roland Hansen, nu op ad stigen, klatrede de sidste meter op, bandt flaget fast og blev modtaget med klapsalver af sine kammerater, da han

var vel nede på jorden igen. Næste dag var der rejst en ny flagstang på stedet, hvor den nu findes. Roland Hansen blev gift med gymnastiklærer Hansens ældste datter, Anna.

Det var en stor oplevelse for mig, når skolebørn, seminarieelever og lærere den sidste time før juleferien samledes i musiksalen for at synge nogle julesalmer, og når da hr. Steensen spillede på orglet, og dets toner blandede sig med klare barne- og mandsstemmer i melodien til : »Det kimer nu til julefest«, da var julestemningen kommen.

Børneskolen her på Seminariet var absolut et godt undervisningssted. Desværre var det vel de færreste, der fik det fulde udbytte af undervisningen. De fleste børn havde meget legemligt arbejde hjemme dengang og deraf følgende ringe tid til at interessere sig for lektierne; men lærerens personlige samtaler med børnene om emnerne var af stor værdi. Her blev sluttet en kontakt mellem børn og voksne.

Det gamle ord: »Hvad man i ungdommen nemmer, man ej i alderdommen glemmer«, står stadig ved magt. Et ord, lærer Benzion stærkt indprentede os børn, var dette: »Du skal elske din næste som dig selv«. Hvor ville meget være anderledes i verden, hvis dette blev efterlevet.

Jeg vil altid mindes min skoletid med glæde og taknemlighed.

SKOLELÆRERIDEAL

FRA BEGYNDELSEN AF 1800-TALLET

I mine gemmer har jeg en bog fra 1817 liggende, som jeg reddede fra tilintetgørelse, da vi efter tyskernes beslaglæggelse kom tilbage til seminariet. Jeg fandt den og et par andre ting under skunken i loftsetagen, hvorimod resten af det gamle bogmagasin må være destrueret på trods af vor tillid til tyskernes til-sagn om ikke at skulle benytte det pågældende kvistværelse. Hvordan »mine« bøger blev overset, har jeg ingen anelse om.

Der er en vis kolorit over den gamle bog, og det kunne vel tænkes, at en eller anden kunne drage visse sammenligninger mellem dengang og nu.

I 1817 udgav adjunk J. C. Milling ved Aalborg Kathedralskole - med 2 års forsinkelse, fordi »Bogtrykkeren formedels andre Arbejder ikke før har kundet overkomme Trykningen« - en til danske forhold afpasset oversættelse af »C. C. G. Zerrenners Methodebog eller Veiledning til en rigtig Læremaade for Almueskolelærere«, og da denne i en udførlig indledning på et halvt hundrede sider indeholder nogle af tidens almindelige skoletanker, kunne det måske være interessant at fremdrage, hvad datiden mente om lærerens person og arbejde. - Af forskellige grunde er bogens retskrivning bibeholdt.

— — —

Fornemmeligen beroer en Skoles Fortrinlighed paa Lærerens Fortrinlighed. En slet, uduelig, samvittighedsløs Lærer gjør under alle Omstændigheder, hvor gunstige de end maatte være, Skolen til en slet Skole, og en god Lærer vil selv, under de ugunstigste Omstændigheder, stifte megen Nytte.

Til en god Lærer fordres meget; dertil hører ikke allene Kundskaber men ogsaa egne Anlæg, Færdigheder og Gemytsegenskaber. Ligesom der til at lære og udøve enhver Kunst forudsættes visse Anlæg, saaledes ogsaa til Undervisningskunsten; og Ingen skulde opofre sig dertil, som ikke ved omhyggelig Prøvelse havde overbeviist sig om, at han ikke manglede disse Anlæg.

Til en god Skolemand høre visse Naturanlæg, Aandsopvakthed og Bøilighed, en levende og let bevægelig Indbildningskraft, en øvet, hurtig og rigtig Dømmekraft, en hurtig Fatteevne, en god Hukommelse, et godt Organ og et velbygget Legeme ...

Skolelæreren skal undervise, og maae derfor have flere Kundskaber end dem, han skal undervise. Jo rigere hans Forraad af Kundskaber ere, desto større Agtelse og Tiltroe vil han finde hos sine Lærlinge, og med desto større Frihed og Selvtillid vil han kunde bestyre sit Embede.

Almueskolelæreren maae, da han har at gjøre med Elementerne i alle Videnskaber, have en grundig elementarisk Kundskab om alle de Læregjenstande, hvormed han skal sysselsætte sine Skolebørn. Han maa tydeligen have fattet den hele Gang af Underviisningen i de første Elementer, have indpræget sig den, have den for Øje og grundigen forstaae den paa ethvert Trin. ... Han maae besidde Duelighed til sit Kald saaledes at benytte sine Kundskaber, at Hensigten af hans vigtige Embede paa den letteste og sikreste Maade opnaaes. Vil han lære denne Kunst, maa han studere Menneskenaturen og den Videnskab som afhandler sammes Dannelse: Antropologi, især Sjælelære, Pædagogik. Dog er ogsaa visse Gemytsegenskaber nødvendige for at være en god Skolelærer. Den Gemytsstemning, hvormed Skolelæreren lever og virker iblandt sine Børn er af stor Vigtighed. ... Den aabenbarer sig ved en Agtelse for den barnlige Natur, ved Troe paa dens Værd, ved varm Kjærlighed til Børn og til sit Kald, ved Frihed for Stolthed og Indbildning, ved Blidhed, Taalmodighed og ægte Gudsfrygt. Hvo, som mangler denne Sands, denne Gemytsstemning, han flye sit Embede, hvor han ikke vil kunne virke med Velsignelse. ...

Læreren opførsel iblandt sine Skolebørn, den Anseelse som han veed at forskaffe sig, Sindsstemningen i Omgang med dem, hans Stemmes Tone, den Interesse han viser for Sagen, hans Ængstlighed eller Frimodighed, alt dette virker paa det barnlige Gemyt, og beforder eller hindrer hans heldige Virken. Uden en god Læretone udretter den indsigtsfulde Lærer mindre end en anden, som i Kundskaber staar tilbage for ham, men som har den rigtige Tone i sit Foredrag og i Omgangen med Børnene. Meget kommer det her an paa Naturanlæg, meget ogsaa paa den Dannelse og Forberedelse, som Skolelæreren som saadan har faaet. Man burde derfor i alle Seminarier tage mere Hensyn til Læretonen. Indenfra, fra Menneskets Hjerte udgaar vistnok det Meeste, og derfor skulde man bortvise enhver fra Skoleembedet, som ikke har noget Hjerte for Børn. Lærte Maneerer skulle Børnene let fra Hjertets naturlige Sprog. Til en god Læretone ere følgende Hovedfordringer:

1) En umiskienkelig Interesse for Underviisningsvæsenet og for den enkelte Gjenstand, hvormed Læreren just sysselsætter sine

Børn. Børnene maae overalt mærke, at Sagen er af hellig Vigtighed for Læreren, at han finder sin Glæde i at danne dem til gode og duelige Mennesker.

2) En munter Livlighed i hans Foredrag og hele Adfærd. Dertil hører og Liv i Sprog og Bevægelse. Aands Munterhed, godt Lune og Mere, som Størstedelen er en Naturgave. Blot udvortes Livlighed, mindst Skrigen, hurtig Tale, Gestikuleren, Omløb i Klassen, eller endog Pudsmageri, udgjøre ikke den sande Livlighed, skjønt Læreren bør undgaae alt Stift, Plumpt, Søvnigt og Ængsteligt. Hvor der findes sand Interesse for Embedet og Sagen, vil den fornødne Livlighed sjældent mangle. Den viser sig især ved skarpt at kunne overskue og bemærke alle Børnene og alle Omstændigheder, som fremme eller hindre Undervisningen, ved hensigtsvarende Forandring af Stemmen o.s.v.

3) Læreren maae, om han vil stifte Nytte, nødvendigen vedligeholde sin Anseelse og Værdighed iblandt Børnene, han maae stedse forekomme Børnene agtværdig. Langt borte fra al Skolemesterstolthed undgaae han alt gemeent Spøg og alle Skiildsord, alt Uanstændigt og Fabelagtigt, at vogte sig for at give nogen Side blot, eller røbe nogen Svaghed, hvorfor han stedse omhyggeligt maa forberede sig paa alt sit Foredrag, og ikke handle i Vrede.

4) En fast rigtig og vis Tone i Foredraget, men som forudsætter rigtige Kundskaber, og en fast Alvorlighed i Skoletugten bidrage meget til at vedligeholde den saa nødvendige Lærerværdighed.

5) Et kjærlighedsfuldt Sind. Barnet behøver den taalmodige hielpende overbærende Kjærlighed. Dette føler det, og holder sig derfor til den, som behandler det kjærligt. Den kjærlighedsfulde Lærer røber sit Sindelag i Alt, hvad han foretager sig, han ønsker ikke at have underkuede slaviske underdanige, men muntre, virksomme og lydige Børn i sin Skole. Hans Herredømme er ikke Despoti, men en faderlig Vens Ledelse, han bærer Svagheder med Taalmodighed, og selv der, hvor han maa straffe, maa alle vide, at han kun tugter af Kjærlighed, dog tilveiebringes denne Overbeviisning ikke ved Forestillinger allene.

— — —

Læreren tager viseligen Hensyn til Læretidens Korthed. Skolen skal ikke være noget Drivehuus, thi den overdrevne Kraft svækkes og bortdør. Man skal ikke fare hen over Gjenstandene blot for at komme til Enden af det foreskrevne Lærercursus; thi alt maa læres grundigt og denne Grundighed fordrer ofte en viis Dvælen. Men ingen Tid maa gaae unyttet bort, og paa det som bør være det

Vigtigste maa ogsaa den meeste Tid anvendes. At kunne spare Tid maa være en egen Gjenstand for Læreren Eftertanke.

Underviisningen bør være af den Beskaffenhed, at den vækker Lærlingens Interesse og Lyst og vedligeholder den under den videre Fremskriden. En kjedsommelig Underviisning er altid en slet Underviisning. Man gjøre Børnene opmærksomme paa de Kundskabers og Færdigheders Nødvendighed, som de skulle erhverve, man vise egen Interesse for Sagen, man sætte Lærlingernes Kræfter i Virksomhed, man give Underviisningen den rette Gradfølge, man unde dem den Glæde selv at søge og finde, man skifte ofte Læreform, bortfjerne alt Adspedende og søge at vække Kappelyst blandt Børnene. Ved Tvang, Utaalmodighed, Uvillie, særegne Løfter og Trudslers udretter Læreren lidet.

Søg at blive nyttig for Flerheden, dog tab ikke de enkelte af Sigte; sædvanligen findes der i hver Klasse enkelte, som ere forud for de øvrige, eller mærkeligen bliver tilbage. Læreren lade de Førstes Iver ikke være uden Opmuntring og Stof for deres Virksomhed, og de Sidste ikke uden al særegen Understøttelse, men Flerheden maa dog stedse blive hans Hovedøjemeed. Ofte lade Lærerne sig forlede til at foretrække enkelte gode Hoveder og flittige Lærlinge, saaledes at de ile forud for den øvrige Deel af Klassen, at denne næsten ingen Nytte har af Underviisningen. En svar Skolelærerbrøde.

I øvrigt rummer bogens hoveddel syv afdelinger med metodiske anvisninger for: Læsning, Forstand- og Tænkeøvelser, Skrivning, Sproglære, Regnekunst, Religion og Almeennyttige Kundskaber. De sidste omfatter bl.a. »De vigtigste Kundskaber om Verdensbygningen, saavidt de ere nødvendige, deels til at vække gudelige Tanker og Følelser, deels til at forebygge Overtroee«. Derudover Geografie, »Kundskaber om Mennesket, forbunden med Sundhedslære og de vigtigste Regler for Forholdet i Sygdom og andre Livsfarer«. »Det vigtigste af Teknologien og det vigtigste af Historien, især Fædrelandshistorien ... for at opvarme Børnenes Hjerter paa gode og ædle Handlinger«.

Om regneundervisningen skal kun anføres et enkelt punktum: »Regning skal ikke mere drives som en Hukommelsessag, men saaledes, at Barnets Sjælekraft vækkes, øves og dannes, medens det ledes til større Færdighed i denne Kunst«.

Dette turde gælde for alle fag i skolen også i vor tid.

HERMAN WOLFFSEN (1933).

Vilh. Hellested: Formandsberetning ved Jonstrupsamfundets 19' stævne lørdag den 20. september 1975.

Det skal ikke være nogen hemmelighed, at når jeg en gang imellem gennem de sidste par uger har kigget på stævneprogrammet, så stod dagsordenens punkt 2: FORMANDENS BERETNING der som en nærmest grim og uafviselig kommando. Den gjorde mig ærlig talt beklemt - og fik mig til at tænke med Brorson:

»Hvad skal jeg sige? Mine ord
vil ikke meget sige!«.

For begivenheder og problemer er stadig de samme som skildret på tidligere generalforsamlinger - måske med den forskel, at begivenhederne bliver *mindre*, og problemerne *større*, efter som årene går. - Forstemmende nyheder kan osse stække én i at »gå til lakridserne« - for at bruge en superny TV-vending. Vi har jo »denne sinde« spenderet indbydelser til de enkelte medlemmer ud over vort vidtstrakte område - f. eks. fra det sjællandske Venslev til det færøiske Våg, fra det fynske Gummerup til det grønlandske Godthaab. Det har medført en postal udgift på 190 kr.; men kun de ca. 15 kr. har givet os gevinst - i form af tilmelding.

Naturligvis ku' man ved beretningsaflæggelsen betjene sig af den recept på korthed, man under sine mange år som landsbylærer har fået behørigt indprentet, nemlig ved de små, lokale sogneforeningers generalforsamlinger, som »sko'lær'ijn måtte bivåne, fordi han var bestilt til »å læs lidt op bawetter«.

En sådan beretning ville f. eks. lyde: »Se-e, 1974-75 ka' ma' nok kalde e' *stille* år for vor husmandsforening! Ijn awten i juni havde vi lave' *markvandring* hos Jørn Jørn å Per Pæesen i Povlstrop. Der kom 25 å vå mæ te ded! - Så i oktober holdt vi *bankospil* i forsaml'shuset. Denne gåu vå der 225! Od-de... od-de... Ja, så me-ener jæ ejli dat, der er mer å sieg' om den teig!« - - -

Nå! Det er måske nok lidt for let at slippe om ve'ed. - - - Og uheldigvis kan man ikke - som ved de gamle dages juleauktioner! - betale sig fra det hele ved bare at købe et RÆVEKORT.

Til et større lærerstævne i Østsjælland var der for en del år tilbage digtet en sang - så galt med *morale* ovenover:

»Kom tiden *før* i hu;
men glem ej tiden *nu!*«

og disse linier vil jeg bruge som en slags disposition for det, jeg forsøger at få sagt.

Tiden *før* indsnævrer jeg til de jonstrupske år omkring 1920, da vort »Samfund« blev stiftet. Vi har vist lov at sige, at man da oplevede et ISOLATIONENS Jonstrup og PRIMITIVITETENS Jonstrup, men til gengæld osse et FORTROLIGHEDENS Jonstrup.

Der var ingen forbirullende rutebiler, som lettede elevernes forbindelser fra deres afsondrethed - og udefter. Det gængse var, at man tog den pr. gåben til og fra Maaløv station, hvis man en weekend ville lidt ud i den videre verden.

Og det *primitive!* Hva' med *lys* og *varme* f. eks.? Ja, jeg glemmer aldrig en efterårsdag i 1917, da Fatter allernådigst havde tildelt hver elev blandt »mesterlektionerne« - og *kun* blandt dem! - et ret langt stearinlys. Hurtigt stillede samtlige klassens medlemmer sig op på rad og række, og med højtidelige miner - som munke i en lysmesse-procession - vandrede de i gåsegang rundt i den gamle borggård, indtil de standsede og kvad i kor:

»Er lyset for de lærde blot
til ret og galt at stave?
Nej! *Fatter* under flere godt,
og LYS er *Fatters* gave!«.

I øvrigt blev det jo selve »Sem« *karbidlampernes* epoke, disse krigstids-konstruktioner, hvis fornemste funktion syntes at være at *lugte* - snarere end at *lyse*.

Men så staklen, der boede *uden* for Borgen? Jo-h, han kunne risikere at sidde på en kølig knejpe og indskrive sin sølle pædagogiske stil til helt henad kl. 2 om natten - og det uden anden »lys-seelse« end et yderst beskedent skær fra et ganske lille - julelys! Ja, det lyder nærmest utroligt! - Nogen egentlig julestemning etableredes der just ikke ved denne konstellation! - - -

Og på mørke, regnvåde oktoberdage, hvor det hurtigt svuppede i datidens små snørestøvler, da så man »risterne« hjemssøge de plørede grantykninger i Jonstrup Vang for at samle nedfaldskogler til et lille ekstrarafoder i en hungrende kakkelovn. - Når de første af disse møjsommeligt hjembragte varmegivere så blussede lystigt i stuen, begyndte det pludselig at krible-krible omkring én: på tapet, på bordtæppe, på ens tøj! Man gloede - og spekulerede - og gloede! Ved nærmere undersøgelse viste det sig at være nogen langagtige, slanke bladtæger, der vel sagtens allerede havde søgt vinterkvartér under kogleskællerne. Men når disse nu åbnede sig i varmen, troede tægerne åbenbart, at det var døren til et nyt forår, der blev slået op.

Og mon ikke mange endnu med gysen erindrer »øjlerummene« i »Det gule Palæ«s vinterlige kulde med tilfrosne ruder og isnende kolde orgeltangenter? Fingrene blev alt for hurtigt føleløse. Med

handsker på forsøgte man minsandten fortvivlet at træne de trælse etuder i Attrups lille, skrupkedelige orgelskole. - En »grov hoben« andre negativiteter fra datidens »borgerlige« dagligliv ku' med lethed nævnes; men de må - af tidnød - ganske forbigås.

Jeg ka' dog ikke dy mig for at *svinke* et øjeblik og gøre opmærksom på, at det *primitive* fortsatte for mange af os ud over Jonstrup - ude i de små »stråtækte«, hvor undervisningsmidlerne (de nødtørftigste bøger ufortalt) indskrænkede sig til

- 1) et par lasede landkort,
- 2) den såkaldte *store* tavle og
- 3) nogen stumper kridt

- og med en løn så beskeden, at den for en dels vedkommende næppe tillod at ekstravagere med de 2 kr. i årskontingent til vor forening.

En smule misundelig ta'r man til sammenligning dagens skoleforlagskataloger med side op og side ned af moderne, knald-dyre audiovisuelle hjælpemidler, som vi gamle - nu afdankede - hverken kender navnene på eller brugen af: *Teknik, mekanik, elektronik!*

Jamen så det *positive*. ved førtidens Jonstrup? Ja, det var **FOR-TROLIGHEDEN!** Med en meget ringe overdrivelse tør det siges, at **ALLE kendte ALLE!** Det maksimale antal var jo de 3 klassers 30 i hver, og med den treårige uddannelse ku' vi lære at kende 5 klasser i alt, altså små 150 kammerater. Men dem kendte vi osse - ikke blot af udseende, men med navns nævnelse. - Slid og afsavn, bekymringer og glæder delte vi med adskillige af dem. Og det var vel osse derfor, vi senere følte trang til at *mødes* med dem og *mindes* - i et Jonstrupsamfund! Dejlige dage med de hyppige »Ka'du huske?« eller »Husker I dengang?« eller »Var I med til det?«.

Parentetisk bør jeg nok i sandhedens interesse tilføje, at kommunikationen mellem gamle »borgere« ikke nødvendigvis behøver at ske via vor forening. Vi fra 1920, bosatte øst for Storebælt, har efter vort fyldte halvfjerdstyvende år oplevet en formentlig *kammeratskabets renaissance!* Ikke mindre end 13 gange har vi - med koner - aflagt talstærke besøg hos hinanden, og det blev hver eneste gang en stor oplevelse og ditto oplivelse.

Det omtalte og meget, meget andet afspejler sig i **JONSTRUP-BOGEN**, der beretter om Borg og borgere fra den ældste tid og til dags dato. Bogen er i dag vokset til et digert værk på seks bind- af tykkelse som dette her (viser et indbundet eksemplar af bogen). Jeg plejer at anføre, hvor højt et sidetal vi nu er kommet op på. I dag er det blevet 2690!

Desværre tør man næppe kalde vort årsskrift »bogen for de mange«. Man får undertiden fornemmelsen af, at en del af modtagerne, når det arriverer, *lægger hæftet hen på en hylde* uden først at læse det. Hvis ikke det er en skam for dem selv, er det egentlig for *dem*, der har lagt sig grundigt i selen for at levere vægtige bidrag.

På en kammerat, jeg mødte, mærkedes det straks, at han ikke anede det bitterste om, hvad bogen indeholdt. - En anden havde dog observeret, at vort stævne skulle være her i dag. - En tredje indrømmede nylig, at han ikke »havde nået at læse det hele endnu«. Det var jo ellers ikke så uoverkommeligt denne gang, og man var ydermere fri for - som tidligere - at sinke sig med at skære hæftet op! - Selv var jeg så nysgerrig, at jeg »røg i det« med det samme og læste det hele i eet stræk... men det tog ganske vist osse sine 20 minutter! - Ak ja!! - Men lad os håbe, at de studerende ved universiteterne i Oslo, Lund og Kiel fordyber sig i årbogen med desto større ivrighed end Borgens gæve sønner af i går.

Og endnu lidt mere om den sidst udsendte Jonstrupbog. Jeg tilstår, at jeg næsten ubevidst sad og satte en tynd sørgerand om dette stykke i min kladde, og at dens sendrægtige tilblivelsesproces »hen ad vejen«, som vore folketingsmænd »up to date« ynder at udtrykke sig - at den »hen ad vejen« har påført mig et betydeligt antal vågne nattetimer. Allerede for næsten halvandet år siden fik jeg flere henvendelser fra pensionistmedlemmer, der utålmodigt ventede bogen. Den var nok blevet som en lille forårsbebuder for dem (Martsviolen blomster jo i april!). - - Årsagen til bogens sene fremkomst ka' vist hensynsfuldt betegnes med et ord, der nu er på mode inden for håndboldspillet. Det hedder NØL.

Een ting har jeg personlig fået understreget ved langsommeligheden med bog 74: at et vellykket resultat ikke alene er betinget af udmærkede evner og go' vilje. Der må osse to andre komponenter til, nemlig de nødvendige *kræfter* og den tilstrækkelige *tid*.

Som en lysere farvel-afslutning på det sørgerandede indskud skal det siges, at selv om det kunne blive sådan, at *bog 74* var den sidste i vor årbogsrække, så ville den samlede bog med sine 51 hæfter stå som et markant monument for alt det værdifulde, der på Jonstrup er *sket* eller *skabt* - og med langtrækkende virkning ud over vort land!

Slumrende foreningsinteresse, slemt medlems-mandefald, slunken pengekasse og slattent initiativ er punkter, jeg ikke vil gå nærmere ind på i dag. De er behandlet udførligt før. Og Jonstrup Vang venter os, og Mindestuen står åben til modtagelse!

Kun enkelte »flyvetanker« om diverse ting - lidt lilleputteri vil nogen måske sige!

1) Flytning af stævnet fra anden til tredje lørdag i september er foretaget for at give rektor mulighed for at deltage.

2) Man har skudt bestyrelsen i skoene, at stævnerne er for *ensformige* - ligner for meget hinanden. Ja, Jonstrupsamfundet har altid - ligesom Jonstrup selv - været præget af tradition, og *tradition* forlignes ikke altfor godt med *variation!* Da vi for år tilbage prøvede med noget helt nyt: en pædagogisk dag, så blev den - i forsøget på at forene nye og gamle jonstrupper - en eklatant fiasko. »De forhenværende« udeblev så godt som ganske.

3) Fornyse af sange ved stævnerne! - Har været helt umulig at virkeliggøre - trods hyppige og indstændige henstillinger til de yngre årgange. Revyer - forstår vi - har man vist et heldigt hånddelag for - men sange i mere seriøs retning! Ne-øj!! Altid har vi måttet ty til Rudolf Bruhn, Kaj Bang, Kristian Kristiansen og Aage Holck - alle fra før 1920!

4) Og vor »NATIONALSANG« - sangenes sang på Jonstrup! Hvor megen kritik er der ikke rettet, og hvor ivrige røster om afløsning er der ikke i årenes løb rejst mod »Den gamle Borger«! - Alligevel vil jeg tro, at en erstatning for den er utænkelig - plat umulig! Lad os bare blankt indrømme: Den har noget meget *ildnende* og *vækkende* i både tekst og tone! - - - Har vi minutter til to små solstrålefortællinger »anlangendes« bemeldte »Borger«?

For mange år siden fyldte en af min årgang noget rundt. Det fejredes med pomp og pragt og mindst fire snese go'e venner. Vi var osse en del Jonstrup-kammerater med! Et vers af »Borgeren« blev brugt ved bordet. Det greb både gæster og spillemænd. Senere ved dansen serverede orkestret melodien flere gange, assisteret af en jonstrupper med meget smuk sangstemme. »Den gamle Borger« blev derfor ubestrideligt både dagens og nattens melodi. Mægtig succes! Osse *ordene* fik de mange gæster lært, inden man skiltes.

2den historie: Rent bogstaveligt er sangen i de seneste år - på en sød måde - blevet anvendt i *vækkelsens* tjeneste. Om en ung kvindelig jonstrupper har jeg hørt, at hvis hendes lille dreng ta'r en altfor lang middagssøvn, så lister hun sig ind og synger ham vågen med et blidt:

»Og hør, du gamle, gamle borger,
vil du aldrig vågne mer?«.

Ja! Det var nok en del både løst og fast om os og vore »samfunds«-anliggender, og tilgivelig er det vist, om det fremdragne - i den for mig foreliggende situation - i nogen grad har formet sig

som en art *pensionistrejse til minderne*. Idet jeg altså nu afslutter min sidste årsberetning, er det forhåbentlig overflødigt at vedgå, at Jonstrup og Jonstrupsamfundet bestandig har haft en go' del af mit hjerte, og jeg har al mulig grund til at takke medlemmer og bestyrelse for deres tillid gennem det lange åremål. - Det var forresten netop den dag, vor forening holdt sit 25-års jubilæum, at jeg valgtes ind i styrelsen, foreslået af en flok af mine tidligere elever fra præparandklassen på Karise Realskole. Ved min start i bestyrelse følte jeg mig nærmest - for at bruge et grundtvigsk udtryk - som en *»bondeblomst fra landsbyhaven»* i det hovedstadsprægede flertal; men hvervet har gennem den anselige årrække givet mig en mangfoldighed af interessante, berigende og hyggelige stunder.

At den styrelse, der skal lede sammenslutningen i tiden fremover, må ha' en heldig hånd dertil, håber jeg inderligt!

Det er ikke udelukket, at den kommer til at formidle meget vigtige beslutninger om »Samfundet« - nogen vil måske endog mene: om dets *fortsatte eksistens*.

Det er derfor mit store ønske, at hver enkelt i styrelsen vil gå til den betroede opgave med ærlig vilje, virkelig omhu og alvorlig omtænksomhed - at de, lige meget hvad de foretager sig, må gøre det under samme motto som de aktive roere i en klub dernede mod syd:

»Hvert årelag - en hjertesag!«

VILH. HELLESTED.

Gerda Winckler-Carlson's tale til Hellested ved dennes udnævnelse til æresborger

Jonstrupper! - I særdeleshed Kære Hellested!

Som den, der næst efter dig længst har været medlem af Jonstrupsamfundets styrelse, har jeg fået overdraget den opgave at tage afsked med dig i din egenskab af formand for Samfundet.

Det er en tung pligt, men alligevel en opgave, jeg med glæde tager på mig, for du har været den, der som repræsentant for Borgens Sønneskare i den ægte Rudolf Bruhn'ske forstand, har kunnet vise os, hvad Jonstrup i gamle dage betød for Jonstrupperne.

Det er aldrig blevet mig forundt at se dit bevis for højere dimission; men jeg har funderet lidt over sagerne, og jeg er kommet til det resultat, at jeg i løbet af de år, jeg har kendt dig, måske er blevet i stand til at gætte mig til en del af dine karakterer ved denne afgørende prøve.

Gemyllighed: Det lune blink i dit øje, når du mindes din tid på Borgen, har du sikkert også haft den gang - det er nok til at overflødiggøre yderligere eksamination - udmærket godt.

Forbystelsessyge: Jeg mener bestemt, at du også her har opnået en god karakter. En mand, der som du hygger sig i venners og kammeraters selskab, må være i besiddelse af denne last - eller er det dyd? - i ret udpræget grad - mg + .

Selvtændighed: - I 10 år at holde sammen på en bestyrelse med så mange travlt optagne mennesker har krævet en beslutsomhed og selvtændighed, som berettiger dig til en fin karakter i denne disciplin - ug? (spørg'set, fordi du altid tager din kone med).

Kurmageri: Jeg har allerede nævnt din kone - du må have blankt ug her - se kun på hende.

Soveri: Du har beriget os med fyldige beretninger ved Jonstrupstævnerne og været en flittig bidragyder til Årbogen - du kan næppe have brugt din tid til noget så uproduktivt som at sove - tg?.

Ræveri: ligger et flittigt menneske fjernt, og du har heller aldrig rævet dig fra arbejdet i styrelsen - slet.

Bedre ligger det med *Lapsriet*. Butterfly'en - charmepropellen plejer ikke at mangle - ug?.

Nederst står de i hvert fald i min tid meget kritiske spørgsmål *Kan bjørn bære* og *Kan gilde forestå*.

Det første sætter mig i svar tvivl. Jeg har aldrig set dig med bare en lille bjørneunge i snor. Det kan have to årsager - enten, at du kan, og så skal du have rent ug - eller også er du en klog mand, der ved, at han ikke kan - altså slet - Hvad skal man så vælge?

Kan gilde forestå? ug.

Hvad enten det drejer sig om styrelsesmøderne, som vi undertiden har holdt i dit gæstfri hjem i Hellested, eller stævnerne her på det nye Jonstrup, hvor også du undertiden må have følt dig lidt fremmed, er du den fuldendte vært. - Ug.

Alt i alt må du have bestået eksamen med et godt, solidt resultat, som det undertiden hedder i nutidens skoleudtalelser.

Den, som kun med besvær kan hitte rundt i det gamle Jonstrups topografi, som ikke har spejlet sig i Afrodites Øje, som ikke har tyret i Tyreengen, og for hvem Navnebøgen og Ønskebøgen, Snogeengen og Hejrebakken blot er navne, ser med misundelse på jer, der har tilbragt studieårene i dette Shangri-La.

Du har været en fremragende rejsefører i eventyrlandet. Du kan dets sprog og kender mange af dets hemmeligheder. Den, som ikke har oplevet dig fortællende om hine tider og hine steder, bør gå hjem og genlæse din versificerede beretning fra Jubilæumsstævnet i 71. Han vil da forstå, hvilken oplevelse, du har kunnet give os, når du på dit sjællandske (eller er det stevns'ske) mål har lukket op for erindringens skatkiste.

Din kærlighed til det Jonstrup, der var, og din interesse for det Jonstrup, der er, din pietetsfølelse over for minderne, din åbenhed over for udviklingens nødvendighed - står som et bevis på, hvad Jonstrup har betydet for sine sønner.

Og tro nu ikke, at der ikke er brug for dig mere. Vi unge har brug for dig, som for alle gamle Jonstruppere, der kan fatte en pen, og nedskrive indtrykkene fra tiden i den gamle borg ved Jonstrup Vang, inden de bliver glemt. Vi ved, at du kan gøre det og håber, at du også i fremtiden vil fortsætte dette arbejde.

Det er klart, at Jonstrups navn står skrevet i dit hjerte. Som Jonstrupsamfundets 5. formand, og som dets flittige historieskriver og energiske forkæmper, skal dit navn også findes i Jonstrups gyldne bog. Vi har derfor besluttet at udnævne dig til Æresborger af Jonstrupsamfundet.

GENERALFORSAMLINGEN

18. september 1976

DAGSORDEN:

1. Valg af dirigent.
2. Beretning.
3. Regnskab.
4. Indkomne forslag.
5. Eventuelt.

ad 1) Generalforsamlingen åbnedes af den fungerende formand, Allan Bäck. Som dirigent valgtes Børge Hjermove og som referent Gerda Winckler-Carlsen.

ad 2) På styrelsens vegne blev beretningen aflagt af Hans V. Mortensen.

Efter sidste styrelsesvalg havde ingen i styrelsen set sig i stand til at bestride posten som formand for Jonstrupsamfundet. Derfor havde styrelsens medlemmer på skift fungeret som formand.

I tiden siden sidste generalforsamling har styrelsen holdt tre møder, hvis hovedemner ud over løbende sager har været:

1. En drøftelse af Jonstrupsamfundets fremtid.
2. Tilrettelæggelse af den kommende årbog.
3. Planlægning af og indkaldelse til årsmøde 1976.

Drøftelsen af Samfundets fremtid blev fremkaldt af den manglende tilgang af nye medlemmer, hvilket medførte en hastig tilbagegang i medlemstallet. Endvidere har det vist sig stadig vanskeligere at få valgt nye medlemmer til Jonstrupsamfundets styrelse. Det oplystes, at medlemstallet i 1975 var 316, i 1976 227.

Som følge heraf var bestyrelsen blevet enige om at foreslå opløsning af Jonstrupsamfundet. Man opfordrede generalforsamlingen til at udtale sig om denne beslutning.

I debatten, som her kun skal refereres kort, deltog forhenværende elever på Jonstrup, årgang 1914 til 1972, samt forhenværende og nuværende lærere ved seminariet. Alle udtrykte sorg og beklagelse over, at det blev nødvendigt at træffe afgørelse om Samfundets fortsatte beståen nu. Man nævnte den betydning, det gamle Jonstrup havde for sine elever, og beklagede, at den

moderne læreruddannelse ikke tillod det nye Jonstrup at få den samme betydning som samlingsmærke. Man mindedes tidligere Jonstrupstævner og anerkendte den betydning, som de 51 udkomne bind af Jonstrupårbogen har haft for bevarelsen af minderne fra det gamle Jonstrup.

Men i betragtning af den udvikling, der er sket, og som man må forudse ikke kan standses, mente man, at det ville være bedre at opløse Jonstrupsamfundet nu, fremfor at lade det sygne hen.

Under debatten kom man også ind på Mindestuens fremtid. Styrelsen havde i sit forslag medtaget, at Jonstrupsamfundets midler efter udsendelsen af et sidste årsskrift skulle overgå til Mindestuen. Det blev foreslået, at der oprettedes en bestyrelse for Mindestuen, så den kunne fremtræde som en selvejende institution; men det blev henvist til aftenens ekstraordinære generalforsamling nærmere at fastlægge de rammer, hvorunder det skal ske.

Herefter blev der stemt om et forslag om straks at overdrage Mindestuens indhold til et offentligt arkiv.

For forslaget stemte 2, imod stemte 16, og 3 undlod at stemme.
ad 3) Regnskabet blev fremlagt af kassereren. Anslået overskud pr. 15. september 5.500,00 kr.

Regnskabet 1974-75 blev godkendt.

ad 4) Valg udsattes til aftenens ekstraordinære generalforsamling.

ad 5) Det blev foreslået, i betragtning af det dårlige vejr, at aflyse turen til »Afrodites Øje« og i stedet for at foretage en rundtur på seminariet. Dette blev vedtaget.

Den fungerende formand takkede dirigenten, og generalforsamlingen hævedes.

EKSTRAORDINÆR GENERALFORSAMLING

18. september 1976

DAGSORDEN:

1. Valg af dirigent.
2. Forslag: Opløsning af Jonstrupsamfundet.
Styrelsen bemyndiges til at udsende en årbog 1977, hvis økonomien tillader det, samt til at afvikle Samfundets aktiviteter.
Styrelsen foreslår, at de tilbageblevne midler tilfalder Mindestuen.
3. Eventuelt.

ad 1) Til dirigent valgtes Hjermov. Gerda Winckler-Carlsen refererer.

ad 2) Styrelsens forslag om at opløse Jonstrupsamfundet var allerede gennemdrøftet på eftermiddagens generalforsamling. Dog ytrede der tvivl om, hvorvidt der var penge nok til at udsende et sidste årsskrift.

På et spørgsmål fra generalforsamlingen svarede Allan Bäck, at den siddende bestyrelse var villige til at lade sig genvælge med det formål at afslutte Samfundets virksomhed.

Der stemtes derefter om styrelsens forslag.

For stemte 16, imod 0, 2 ønskede ikke at stemme.

Herefter fungerer den afgående bestyrelse, indtil Jonstrupsamfundet er nedlagt.

ad 3) Under pausen om eftermiddagen var der udarbejdet forslag til vedtægter for Jonstrupsamfundets Mindestue.

Dette forslag blev vedtaget uden ændringer.

Til bestyrelsen for Mindestuen valgtes:

Johs. Eliassen, 1935.

Børge Hjermov, 1941.

Allan Bäck, 1972.

Det blev foreslået, at man skulle forsøge at få udleveret de navne og adresser, der fandtes i medlemskartoteket til repræsentanter for de enkelte årgange til brug ved evt. indkaldelse til klasse-sammenkomster.

Det blev oplyst, at det ville være en oplagt opgave for Mindestuens bestyrelse at påbegynde en katalogisering af de materialer, der forefandtes, idet en fortegnelse over disse aldrig var udarbejdet.

Herefter blev generalforsamlingen hævet.

Guldborg, 4.10 1976

Gerda Winckler-Carlsen.

JONSTRUPSAMFUNDETS STYRELSE

Kirsten Nørgaard Andersen,

Jeppes Brydes Vej 10, Udsholt, 3230 Græsted tlf. 03-11 53 57

Allan Bäck,

Nørre Allé 2 C, 2200 København N tlf. 01-35 13 26

Frede Enkegård,

Eremitageparken 135, 2800 Lyngby tlf. 02-87 56 38

Hans Jacob Mortensen,

Nørregårdsvej 5, Allerslev, 4320 Lejre tlf. 03-38 03 46

Hans W. Rasmussen,

Teglgårdsvej 843, 3050 Humlebæk tlf. 03-19 18 51

Gerda Winckler-Carlsen,

4852 Guldborg tlf. 03-89 01 26

REGNSKAB 1. JANUAR 1974 — 31. DECEMBER 1975

	Indtægt	Udgift
Kassebeholdning pr. 1. januar 1974	48 00	
Kontingenter	10088 00	
Gaver m. v.	70 00	
Renteindtægter	14 32	
Overskud ved stævne	60 00	
Bogsalg til biblioteker	192 00	
Kassererens tilgodehavende fra 1973		535 50
Fremstilling af årbogens 51. bind		7584 25
Honorar til kasserer		200 00
Kontorartikler, porto m. v.		1193 09
Kassebeholdning pr. 31. december 1975		959 48
	10472 32	10472 32

Herlev, den 13. januar 1976.

A. Bang

Regnskabet revideret og godkendt, bilagene kontrolleret.
Eigil Rasmussen

REGNSKAB 1. JANUAR - 31. DECEMBER 1976

	Indtægt	Udgift
Kassebeholdning pr. 1. januar 1976	959 48	
Kontingenter	6301 00	
Gaver m. v.	25 00	
Renteindtægter	31 48	
Overskud, stævne	56 00	
Kontorartikler, porto m. v.		527 62
Honorar til kasserer		200 00
Kassebeholdning pr. 31. december 1976		6645 34
Balance	7372 96	7372 96

Hans W. Rasmussen

Regnskabet revideret og godkendt, bilagene kontrolleret.

Kastrup, den 25/1 1977.

Gert Vessel.

Vedtægter for Jonstrupsamfundets mindestue

1. Jonstrupsamfundets mindestue ejer de i mindestuen på Jonstrup Statsseminarium opbevarede arkivalier og andre minder om livet på Jonstrup.
2. Jonstrupsamfundets mindestue bestyres af en bestyrelse på tre medlemmer. Disse supplerer sig selv. Bestyrelsen kan tiltrædes af en lærer på seminariet, valgt af lærerrådet. Bestyrelsen vælger en formand.
3. *Pengemidler, som tilfalder Jonstrupsamfundets mindestue, forvaltes af bestyrelsen.*
4. Jonstrupsamfundets mindestues arkivalier og andre minder kan ikke afhændes af bestyrelsen. I tilfælde af ophævelse af Jonstrupsamfundets mindestue skal arkivalier og andre minder samlet overdrages til et offentligt arkiv for skolehistorie.
5. Jonstrupsamfundets mindestue holdes åben for interesserede mindst én gang årligt. Tidspunktet bekendtgøres i »Folkeskolen«.

Disse vedtægter er vedtaget af Jonstrupsamfundets ekstraordinære generalforsamling den 18. september 1976.

Bestyrelsen for Jonstrupsamfundets mindestue:

Formand: Børge Hjermov, 1941,

Søndervej 70 B, 2830 Virum

tlf. 02-85 24 70

Allan Bäck, 1972,

Nørre Allé 2 C, 2200 København N

tlf. 01-35 13 26

Johs. Eliassen, 1935,

Dr. Margrethes Vej 39, 4100 Ringsted

tlf. 03-61 12 58

Herman Wolffsen, 1933,

Kulsvierparken 153, 2800 Lyngby

tlf. 02-87 37 96

EN EPOKES AFSLUTNING

Som det er nævnt et andet sted i årbogen, blev det ved sidste Jonstrupstævne vedtaget at ophæve Jonstrupsamfundet. Det var en tung beslutning at tage. Man tænkte tilbage på en lang række af sammenkomster, hvor gamle venner kunne glæde sig ved gensynet, synge de gamle sange og ligesom føle sig tilbage til ungdomstiden på Jonstrup. Men det var desværre alt for tydeligt, at tilgangen ebbede ud og de årlige møder skrumpede ind.

For at forstå oprindelsen til Jonstrupsamfundet må man tænke på det gamle seminariums beliggenhed i en fredelig, landlig og ret isoleret egn. Seminariet var ikke blot et midtpunkt, men simpelthen det hele. Der skete ikke andet i Jonstrup, end det der skete på seminariet.

Dertil kom, at seminariet ikke blot var et sted, hvor man kom og fik nogle timer. I den gamle tid boede flertallet af eleverne (som det hed dengang) på seminariets kollegium, og da elevstaben kun var på 80-90, tidligere endda endnu færre, gav det en samling og et fællesskab, som man kun kendte få steder ved landets seminarier.

Alle kendte hinanden og kendte hinanden godt, ikke bare det at man på gangen kunne nikke til en, som man syntes, man havde set før. Lærerstaben talte ikke mere end 6-7 lærere, og de underviste alle klasserne og kendte alle eleverne. En sjov anekdote om en lærer var fælles gods for alle.

I et så lille og intimt samfund måtte der naturligvis skabes et kammeratskab og en fællesfølelse, som kunne bære ud over uddannelsens 2 eller 3 år. Det satte sig f. eks. spor i Vandrebøger, som cirkulerede mellem en klasses tidligere elever. Der kunne man fortælle, hvordan det gik, da man kom ud i livet, og tilsvarende høre om kammeraternes skæbne. Der fortælles løs om alt, skolelivet, det arbejde man fik, klasseværelsets dagligliv, kursus, ægteskab, børnenes ankomst, det nye parcelhus, bilen, campingture til Italien osv. osv., lærerstandens Daglig liv i Norden i det 20. årh. Båndene holder endnu trods geografiske afstande.

Også jubilæumssammenkomster, 10 år, 25 år efter dimissionen. Engang modtog jeg et hold 60 års jubilarerer, der var kun 4 tilbage, men de mødte dog. Snakken gik livligt, når man mødtes og gik rundt i de gamle lokaler. Kan du huske ... kan du huske? Minderne vældede frem, og man glædede sig over gensynet. Det var ikke gået spurløst hen over en, at man havde haft friske ungdomsår i et fællesskab på seminariet.

Det var sådanne stemninger, der skabte Jonstrupsamfundet. To midler skulle hjælpe til, at båndene kunne holde, årsmødet på seminariet og Jonstrup-årbogen. Det var ikke alle hold, som havde en initiativrig mand til at arrangere en jubilæumssammenkomst. Der er årgange, man aldrig har set siden. Derfor skulle et årligt stævne skabe lidt faste rammer. Personligt har jeg altid følt det hyggeligt at være med til disse møder, selv om jeg ikke kendte de ældre årgange. Men det glædede mig altid at mærke den hengivenhed for det gamle seminarium, som kom til udtryk, og se deltagernes glæde over at mødes. Naturligvis kunne det kaldes sentimentalt og nostalgisk, når man gik i flok til Øjet, eller stod fordybet i anegalleriet, de mange dimissionsbilleder og genkende den ene og den anden. Men hvorfor skulle gamle minder ikke have lov til at fremkalde følelser. Kaffebordet med borgersangen og andre gamle Jonstrupsange - altsammen var med til at skabe en stemning, som mindede om tiden dengang for så ellers så mange år siden.

Det skal ikke forbigås, at seminariets flytning til Lyngby måtte betyde et minus for de gamle årgange. De nye lokaler kunne ikke for dem kalde minder frem, og lærerstaben var næsten helt fornyet. Alligevel var de gamle årgange stærkere repræsenteret ved møderne end Lyngbyårgangene. Kammeratskabets bånd og tilknyt-

ningen til seminariet har vel været stærkere for dem end for de nye, som ikke havde oplevet det intense fællesliv, som det gamle Jonstrup gav. Lyngby og den lette adgang til København gav så mange påvirkninger, at seminariet ikke kunne spille den alt-dominerende rolle som før.

Det andet bånd, man søgte at knytte, var Jonstrupbogen. I mere end et halvt århundrede har bøgerne kunnet berette om, hvad Jonstrup var og er. Hovedvægten har været lagt på det historiske ud fra den erkendelse, at årbogens læsere havde adgang til pædagogisk læsning i andre publikationer, hvorfor bogen hovedsagelig skulle fremdrage dokumenter og minder fra seminariets historie. Så vidt jeg kan se, har intet andet seminariums historie været så grundigt behandlet som Jonstrups. Årbogen har i høj grad ligesom stævnerne bidraget til at vedligeholde kontakten mellem tidligere elever og seminariet.

Jonstrupsamfundet har gjort sin gerning og har haft sin betydning. Hvorfor så lade det afslutte sit liv? Lad mig prøve at give min forklaring,

Seminariernes struktur er helt ændret ved den sidste seminarielov af 1966. Medens man før talte om klasser, 1., 2., 3. klasse med hvert sit faste klasseværelse, taler man nu om årgange. Hvert år optages et af ministeriet bestemt antal aspiranter til uddannelse (80 - 100 - 120). De deles ikke i klasser, der som i gamle dage følges pænt ad lige til afslutningen med de samme fag, de samme lærere og samme eksamen. Ud over nogle få for alle obligatoriske fag præges ordningen af valgfrihed mellem en række fag. En sådan opdeling i faglige grupper har svært ved at skabe den omfattende fællesfølelse, som prægede de gamle seminarier. De studerende kender ikke hinanden på samme måde som før. De afslutter heller ikke eksamen på samme tid. Nogle bliver færdige på 3½ år andre på 4, andre måske på 4½ år. En samlet dimission som i gamle dage med tale og sang og overrækkelse af eksamensbevis kan ikke mere holdes. De yngre årgange lægger måske knap nok inærke til, at nogle af de gamle er væk. Ak ja - afskedsfesten ved Øjet med overdragelsen af værdighedstegnene, afstedskvartetten - en saga blot.

- Men en ny form for fælleskab er vokset frem. Der holdes valg til de studerendes råd og forskellige udvalg, hvorigennem de studerende kan gøre deres indflydelse gældende. Dette kan naturligvis også skabe fællesfølelse, men det synes mere at få karakter af en organisation, som kan optræde som part i en forhandling. Det er vel en naturlig konsekvens dels af tidens ånd

med dens krav om demokrati, dels af at man nu opererer med langt større tal end før, 400-500 studerende mod før knapt 100. Dertil svarer en lærerstab, som ofte er oppe på et halvt hundrede, hvoraf dog en del er timelærere med et mindre timetal i et bestemt fag. Som de studerende ikke mere alle kender hinanden, har den enkelte lærer kun forbindelse med en mindre del af elevstaben. Der er derfor ikke mere de fælles oplevelser, som tidligere kunne knytte alle sammen, og som også lå bag Jonstrupsamfundet.

Trods de begrænsninger, som før er nævnt, skal det siges, at mange klasser på det nye Jonstrup har haft et fornøjeligt og varmt fællesliv, som man havde det ved Søndersø. Men den stærke gruppedeling, som råder nu, kan befrygtes at indsnævre kontakten til de nærmeste arbejdskammerater. Det er tidens tegn, at man ikke kommer hinanden ved, som man gjorde det i gamle dage.

Jonstrupsamfundet har afspejlet en epoke i dansk læreruddannelse, hvor et personligt præg var et fremherskende træk. Mere og mere blev det en anakronisme i en tid, hvor hver studerendes samtlige data nøje er registreret på et kartotekskort.

Å. MORVILLE.

INDHOLDSFORTEGNELSE

	SIDE
Tale ved seminariets indvielse	3
Min skoletid i Jonstrup	16
Skolelærerideal	21
Vilh. Hellesteds beretning 1975.....	25
Gerda Winckler-Carlsens tale til Hellested	31
Generalforsamlingen 18.9.76.....	33
Ekstraordinær generalforsamling 18.9.76	35
Jonstrupsamfundets styrelse	36
Regnskaber for 1974/75 og 1975/76	37
Vedtægter for mindestuen	38
Bestyrelsen for mindestuen.....	38
En epokes afslutning	39